

Anyo at Diyalektika: Tungkol sa Future Fiction

U Z. Eliserio

Abstrak

Ang papel na ito ay tumatalakay sa paraan ng kritisismong inilatag ng Norte Amerikanong si Fredric Jameson sa kanyang librong *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions*. Ipinapaliwanag sa papel ang relasyon ng formalismo at historisismo para kay Jameson, ang paggamit niya ng semyotikong parisukat (mula kay Alexander Greimas), gayundin ang kanyang pagtatanggol sa mga konsepto ng utopia at diyalektika, na tila ba wala na sa uso o hindi na nakapangungumbinsi sa kasalukuyang atmospera ng teorya at kritisismo. Gamit si Jameson bilang tulak, magsasagawa ang papel ng metakritisismo sa sanaysay na “Mula ST Hanggang Histori” ni Alwin Aguirre, bilang kontribusyon sa diyalogong kritikal sa Pilipinas, saka maglulunsad ng maka-Jameson na pagbasa sa antolohiyang *The Best Philippine Speculative Fiction*, inedit nina Dean at Nikki Alfaro.

Mga susing salita: *formalismo, utopia, diyalektika, future fiction, marxismo*

Abstract

This paper discusses the method of criticism that North American Fredric Jameson deploys in his book *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions*. The paper explains the relation of formalism and historicism for Jameson, his use of the semiotic square (from Alexander Greimas), as well as his defense of the concepts of utopia and dialectics, that seem to be out of fashion or unpersuasive in the atmosphere of contemporary theory and criticism. With Jameson as a springboard, the paper then enacts a metacriticism of the essay “Mula ST Hanggang Histori” by Alwin Aguirre, as a contribution to critical dialogue in the Philippines, and then launches a Jamesonian reading of the anthology *The Best Philippine Speculative Fiction*, edited by Dean Alfar and Nikki Alfar.

Keywords: *formalism, utopia, dialectics, future fiction, marxism*

Anyo at Diyalekta: Tungkol sa Future Fiction

Layunin ng papel na ito na maglatag ng mga estratehiya sa pagbabasa ng mga kwento tungkol sa kinabukasan. Argumento ng papel na nangangailangan ng espesyal na atensyon sa mga pormal na aspekto ng isang teksto para nga malantad ang historikal at pulitikal na pwersang kaugnay nito. May tatlong bahagi ang sanaysay. Una, ipapaliwanag ko pagsusuri sa “Mula ST Hanggang Histori: Ang Diskurso ng Kinabukasan sa mga Nagwaging Future Fiction (Filipino at Ingles) sa Palanca mula 2000-2005” ni Alwin Aguirre. Pangalawa, magbibigay ako ng mabusising pagbabasa ng *Archaeologies of the Future: the Desire Called Utopia and Other Science Fictions* ng Marxistang si Fredric Jameson. Umiinog ang kanyang kritismo sa dalawang lapit: formalismo, at diyalektika. Sa huling bahagi, gamit ang mga insight ni Aguirre at Jameson, maglalahad ako ng interpretasyon ng mga gawa sa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean at Nikki Alfar, na binubuo ng science fiction at future fiction, at iba pang maikling kuwento mula sa iba’t ibang genre. Dahil itinigil ng Palanca ang paggawad sa kategoryang Future Fiction noong 2006, mainam na gamitin ang koleksyon ng *Speculative*

Fiction bilang pagtasa sa representasyon ng kasaysayan at kinabukasan, pati na rin agham at teknolohiya, sa literatura sa nakaraang mga taon.

Sa pagbabanggan, at hindi lamang aplikasyon, ng mga ideya magiging mabunga ang diskurso. Ang papel nito ay halimbawa ng metakritisismo, na sa tingin ko ay marapat na pagyamanin sa Pilipinas.

Unahin ko ang kritisismo ni Aguirre. Maikli lang ang diskusyon ko nito, na marapat lang dahil 25 pahina lang ang kanyang sanaysay, samantalang isang buong libro ang akda ni Jameson. Nais banggitin na wala naman sa haba ang kapangyarihan ng isang teksto, lalo na't hindi lalampas sa 20 pahina itong akin.

Simple, pero hindi simplistiko, ang argumento ni Aguirre tungkol sa mga maikling kwentong nanalo sa categoryang future fiction sa Gawad Palanca mula taong 2000 hanggang 2005. Dalawang katangian ng mga kwento ang kanyang binigyang-diin. Ang pagtuon ng mga ito sa agham at teknolohiya (Aguirre 2009, 118), at ang obsesyon nila sa kapangyarihan ng kasaysayan (125). Marahil ay aasahan na ang paglalarawan sa pag-unlad ng agham sa mga kwento tungkol sa kinabukasan, ang ideya'y tataas nang tataas ang antas ng teknolohiya sa pagmartsa ng mga tao. Pero, at ito ang sinapul ni Aguirre, kasabay, para sa mga manunulat ng future fiction, ng pag-unlad ng agham at teknolohiya ang pagkalugmok at pang-aapi sa mga Filipino (121, 131). Kaugnay ito ng isyu ng moda ng produksyon, at kung sino ang may kontrol nito: “Bunsod din ng sarili nating karanasan bilang tagakonsumsi lamang (at ditagalikha) ng teknolohiya ang negatibong pagtingin dito bilang siyang magiging hegemonikong tagapagtakda ng kaayusan sa hinaharap -- hindi natin ito pagmamay-ari at hindi natin mapanghawakan. Samakatuwid, hindi tayo ang nagtataglay ng kapangyarihang gamitin ito upang hubugin ang hinaharap” (132, kay Aguirre ang diin).

Kaparehas na counter-intuitive ang obserbasyon ni Aguirre tungkol sa kasaysayan. Bakit nga naman magiging preokupasyon ng mga kwento tungkol sa kinabukasan ang nakaraan? Ipinaliwanag ni Aguirre ang kapangyarihan nito bilang kritisismo ng kasalukuyan: “Para sa mga kuwento, may kapangyarihan ang kasaysayan na muli tayong dalhin sa mga karanasan na malaki ang naging bahagi sa paghubog ng indibidwal

at lipunan, ngunit palagiang nasasadlak sa bingit ng alanganin dahilan sa tokenismo, debalwasyon o, ganap na pagbaon sa limot” (127). Ang pagkalimot sa nakaraan ay sarkastikong binansagan ni Aguirre bilang “utopia” (129), pero kakaibang utopia ito. Utopia ito ng mga may kapangyarihan, na dahil ang mga pinamamanginoonan ay walang kamalayan sa kasaysayan ay patuloy na nakakapamuno sa walang hanggang kasalukuyan.

Yaman na lang at nabanggit na ang utopia, maaari na tayong tumungo sa libro ni Jameson, na pangunahing paksa ang utopia at science fiction. Higit sa lahat, para kay Jameson, para maintindihan ang utopia, kailangan itong maipaliwanag bilang anyo.

Formalismo bilang Pulitikal na Pagbabasa

Ang formalismo ni Jameson ay hindi ang formalismong inaasahan pag unang nabasa ang salita. Dahil nga may empasis sa anyo at hindi lang sa nilalaman, hindi simpleng “mabuting aral” ang hinahanap ni Jameson. Kontra sa mga kritikong walang pakialam sa anyo at puros nilalaman ang inaatupag, pinupuri niya ang kapangyarihan ng formalistang analisis para sa pulitikal na layunin (Jameson 2005, xiii, 85). Kaugnay din nito, hindi naniniwala si Jameson sa paggamit ng mga standard ng literatura para sa ebalwasyon ng mga gawang genre. Ang mga genre ay may sarili nilang standard, ganda, at kapangyarihan (316, 328). Maaari itong maituring na estratehiya ng panggigipit, pagkulong sa mga konsepto at kategorya ng “literary” ang sa katunayan ay lampas sa literaturang kapangyarihan ng mga gawang genre (317). Para sa kanya, mahalagang bigyang-diin ang pagkakaiba ng anyo ng science fiction, at ng utopia, sa mga tinatawag na Literatura. Kung nilalaman lang ang bibigyang-pokus, naisasantabi na ang espesyal sa science fiction at utopia. Inuuyam pa nga ni Jameson ang sikolohiya bilang metodong mas akma sa pananaliksik sa marketing at paggawa ng patalastas, at kinukwestyon niya ang halaga nito sa pagpapaliwanag ng panitikan (92). Isa pa, hindi ba’t masasabing “aplikasyon” lang din ang realistiko at sikolohikal na pagbasa hindi lang sa mga gawang genre kundi sa panitikan mismo?

Kung kaya nga dapat markahan ang mga kawirduhan na specific sa anyo ng utopia (10). Pagpapatuloy pa dito, para kay Jameson magkaiba para sa kanya ang anyong utopia at hiling na utopia (1). Sa pamamagitan ng mga ganitong obserbasyon, mailalarawan ni Jameson ang pagkakaiba ng utopia sa pastoral (12). Ang teksto ng utopia ay hindi umiinog sa pagpapakita ng mga masayang batang nagtatampisaw sa paraiso. Ipinapaalala ng pagggawa ng utopia ang pagputok, ang pagnanasa sa radikal na pagbabago, saka na isipin kung ano ang susunod (231-232). Gayundin, iba ang utopia sa satirika, bagaman pareho silang mapanuligsa (23). Isa pa sa mga hindi katulad ng science fiction ay ang genre ng fantasy. Sa unang tingin, nakakabigla ito dahil itinuturing na pareho lang ang science fiction at fantasy bilang mga eskapistang anyo ng panitikan. Pero para kay Jameson, kontra sa mga halagahang pang-utopia na mayroon ang mga gawang science fiction, ang fantasy ay perbersyon ng kultura ng mga pesante (60-61), tulad na lang ng *Lord of the Rings* ni J.R.R. Tolkien (67), at ng napakarami niyang manggagaya. Sa pangkalahatan, para kay Jameson reaksyonaryo ang pulitika ng fantasy (60). Kaugnay ng dalawang genre na ito, pinupuna rin ni Jameson ang ideolohiya ng “simpleng buhay” (162). Samantala, ihinuhugpong naman ni Jameson nang positibo ang utopia sa fairy tale, na itinuturing niyang pagpapahayag ng kolektibong pagnanasa (85). Pero hindi naman ito simpleng pagbibida lang ng utopia laban sa ibang genre. Sa totoo, aminado si Jameson sa mga pagkukulang ng manunulat ng utopia, sa usapin halimbawa ng kasarian at etnisidad (171). At para sa kanya, wala naman kasing tamang teksto ng utopia (171). Ang utopia ay nangangailangan pa rin ng diyalektikal na pagsusuri. Sa isa sa mga nakakatawang bahagi ng libro, nagbigay ng pagbasa si Jameson kung saan ang *We* ni Eugene Zamyatin, na dystopia, ay maituturing na utopia, samantalang ang *Utopia* mismo ni Thomas More ang nagiging dystopia, o anti-utopia pa nga (176-177). Sa ibang bahagi ng papel ay magkakaroon tayo ng pagkakataon para sa elaborasyon tungkol sa diyalektika.

Inuugnay ni Jameson ang utopia sa science fiction, na para sa kanya ay subset nito. Para kay Jameson, may halaga ang science fiction sa sarili nito, bilang science fiction, at hindi dahil katulad nito ang mga gawa ng *Literatura* (xiv). May nagaganap na paggawa ng mundo sa science fiction at utopia, paggawa ng mga institusyon, tradisyon, relasyong pulitikal at ekonomikal (101). Kontra emperisismo, sinusubukan ng science fiction

at ng utopia, na magpakita ng hindi pa nararanasan (xiii). Ngunit, may kontradiksyon, dahil maituturing na bricolage, sapin-sapin, o chimera ang gawang Utopia ni Thomas More (24-25), ang akdang ama ng mga sumunod na utopia. Kamukha nga raw nito ang London (33). Hindi kakulangan para sa tradisyon ng utopia ang ganitong katangian, kundi oportunidad para sa diyalektikal na pag-iisip tungkol sa pareho at iba. Isa ito sa mga motif ng libro ni Jameson, ang pulitika ng Identidad at Pagkakaiba. Ayon sa kanya, ang pulitika ng utopia ay umiinog sa representasyon ng radikal na pagkakaiba (xii). Halimbawa rito ang pagsusuri ni Jameson sa pelikulang *Bladerunner* (1982, dir. Ridley Scott). Sa mga naunang pelikulang science fiction, ang iba ay iyong alien (i.e. iyong nilalang mula sa ibang planeta), ang iba na siyang kinakatakutan at kinasusuklaman, ngunit sa *Bladerunner*, sa banghay nito tungkol sa mga “replicant” (mga robot na mukhang tao na nagpapanggap na tao), ang iba ay... ang tao na mismo (141). Ang maka-Utopia dito’y ang ideyang hindi na iba ang iba, dahil nga ang tao na ang iba. Wala nang iba, kung gayon. Kung isasalin natin sa wika ng geopolitics, pwedeng “Lahat tayo ay Palestino.” Sa wikang Filipino, “Lahat tayo ay lumad.” (Hindi ito pangangapap na ito’y may konsekwenzes sa polisiya. Kung lahat tayo ay lumad, dapat tutulan ang pandarahas sa mga lumad.)

Sa pagtasa ni Jameson sa kasaysayan ng anyong ito, napansin niyang ang iba pang motif na namamayani. Mula lugar ng utopia (i.e. ang lugar kung saan walang paghihirap), ang nirerepresenta na ay panahon ng utopia (i.e. ang parating na panahon kung kailan wala nang naghihirap) (313; 1-2). Isa pang mutasyon ng pagturing sa panahon ay makikita sa pagsukat nito. Sa mga teksto ng utopia, ang kamatayan ay minamarkahan base sa henerasyon imbes na indibidwal (7). (Halimbawa, hindi “namatay si Pepe” kundi “wala nang natitirang Martial Law baby.”) Bahagi ito ng diyalektika ng indibidwal at kolektibo na sinuri ni Jameson sa librong ito (137). Lampas sa indibidwal, kasama sa imbestigasyon ni Jameson ang pagtingin sa iba parang paraan ng pag-iral, ng pagiging simuno o subjectivity (168). Masyado na kasing nalibing ang ideya ng indibidwal sa ideolohiya ng lipunan ng kulang, itinuturing na itong pag-aari (174). Dahil kulang-kulang ang lipunan, pakikipagtunggali ang nasa puso nito. Walang pagtataka, kung gayon, ang pagdududa sa mga utopia sa paglalarawan na sobra-sobra (185). Ganito na lamang ba ang pagkamumaling natin sa kompetisyon? Pangungulila ba ito sa kapitalismo? May pagkamuh

rin sa tahimik pang-araw-araw na buhay, na titingnan ng mga mahilig sa ambisyoso bilang nakakabagot (190, 339). Ngunit, alinsunod sa pilosopiya ng Marxismo, ang kapitalismo ay hindi bagay kundi binubuo ng mga relasyon (157-158). Kung maaari pang makatuklas ng bagong paraan ng pagiging tao, kasama rito ang pag-imbento sa iba pang paraan ng pagiging lipunan. Para kay Jameson hindi makakaisip ng utopia na hindi kontra sa kapitalismo, kung ang papahalagahan sa utopia na ito ay komunidad, pagkakapantay-pantay, kapayapaan (196-197). Katulad lang ito ng pantasya (hindi fantasy), na para kay Jameson ay may mga batas na kailangang sundin sa lohikal na paraan. Kung halimbawa, may imortal sa kwento, kailangang maipaliwanag kung paano siya mabubuhay nang hindi nakikilala, saan siya kumukuha ng pera at pagkain, atbp (342). Kung gusto natin talaga ng mundong walang nagugutom, lohikal na maging kontra kapitalismo tayo. At kung may lohika dapat ang hiling para sa utopia, may lohika rin ang mga naratibo tungkol sa utopia (369).

Bukod sa usapin ng panahon, isa pang matingskad na motif sa mga teksto ng utopia ay ang isyu ng iisang mali na hinahanapan ng iisang solusyon, na magdudulot di-umano ng pangkalahatang pagbabago (11, 39, 87). Halimbawa nito ang abolisyon ng pera sa Utopia ni More, na bilang lolo ng tradisyong pampanitikan na ito ay muli't muling babalikan ni Jameson (12, 20, 40). Hindi na kailangang sabihin, pero hindi tinitingnan ni Jameson ang abolisyon ng pera bilang awtomatikong solusyon sa mga problema ng sangkatauhan (55). Konektado ang pagnanasa sa abolisyon ng pera ang pagnanasa sa abolisyon ng mga relasyong nakapaligid dito: pribadong pag-aari, ang merkado, kapitalismo mismo (229-230). Ilan pang problema na sinolusyonan sa mga utopia ay ang pagbubuwis (wala nang buwis sa utopia) at imigrasyon (malaya nang maglipat-bayan sa mga utopia) (219-220).

Nakapagtataakang kahit ang “full employment” (i.e. iyong estado ng isang lipunan kung saan lahat ng maaaring magtrabaho ay may pagtatrabahuan) ay kinuwestyon ni Jameson bilang katangian ng isang utopia (147). Inusig niya ang itinuturing niyang pagpuri sa trabaho bilang asceticism o pagkaila sa sarap (151). Bahagi lang ito ng katapatan ni Jameson sa Marxismo at sosyalismo. Binanggit niyang elitista ang pilosopong si Martin Heidegger dahil sa pagkalikot nito ng utak, sa pag-iisip nito tungkol sa kalikasan ng pag-iral, hindi nito binabanggit ang mga

kondisyon ng pamumuhay sa ilalim ng kapitalismo (154). Kasalungat nito, si Jameson ay umaatake sa pamamanginoon ng mga banko, at ang International Monetary Fund (148). Laban sa pagnanasa sa full employment, na ayon sa kanya ay maaaring bitag ng kapitalismo sa mga pangarap ng uring manggagawa, binida niya ang utopia ng leisure time, na siguro’y maaari nating binyagan bilang “pabandinging-banding” (155).

Isa pang motif sa pagsusulat ng utopia na tinukoy ni Jameson ang defamilyarisasyon na nagaganap sa mga tekstong ito. Halimbawa, mababasa sa mga utopia ang pagpoprograma sa utak ng mga bata. Sa unang tingin, tila masamang bagay ito. Hindi dapat sinisira ang utak ng mga bata. Pero, ang diyalektikal na punto ni Jameson, sa kasalukuyang pagsasaayos ng lipunan mismo ay may pagpoprograma sa utak ng mga bata na nagaganap (50). Hindi lang natin ito pinapansin. Para kumukuha ng halimbawa mula sa ibang diskurso, pinapalaki natin ang mga bata na normal lang kumain ng mga hayop (manok, baka, baboy). Itinuturing na lang nating normal ang gawaing ito, imbes na natutunan. Sa isang bansang dominante ang Katolisismo, normal lamang na may maganap na pagdarasal sa mga eskwelahan. Samantala, ipinagbabawal ito sa mga paaralan sa Estados Unidos. Kung ano’t ano man ang argumento laban sa pagkain ng mga hayop at relihiyon, ang hindi maikakailangan punto ay ito, na walang lipunang inosente sa pagpoprograma sa mga bata (at hindi lang sa mga bata). Hindi ito negatibong aspekto ng mga inilalarawan na utopia.

Isa pa sa mga tinutuligsa ni Jameson ay ang ideolohiya na “natural” sa mga tao, sa sangkatauhan bilang species, ang pagiging agresibo (52). Isa muli itong pamilyar na kanyang ginagawang di pamilyar, na ginagawang di pamilyar ng utopia. Nakapagtataka, pero hindi nakapagtataka, na kailangan pa rin nating itanong: ano ang utopia? Ito ang paksa ng susunod na seksyon.

Utopia Bilang Metodo

Para kay Jameson, ang husay ng teksto, at kritisismo, ay makikita sa kapangyarihan nitong magtulak sa iba na lumikha ng iba at bagong teksto (xv). Kaya nga siya, parating may pagpugay sa kanyang mga naging guro. Maraming pilosopo at manunulat ang inspirasyon ng teksto ni Jameson. Isa

na rito sa Ernest Bloch. Nakita ni Bloch ang utopia kahit sa pinakabasurang kultural na teksto. Kahit, halimbawa, ang mga patatalastas para sa laxative (6). Mabalik sa motif ng panahon, para kay Bloch, lahat ng teksto ng tumutukoy sa kinabukasan ay may kaakibat na kalooban ng utopia (2).

Bukod sa mga patalastas, ang relihiyon din ay may halagahang utopia (65). Pati ang salamangka at mahika sa mga kwento ay may halagahang utopia (66). Ganito rin ang mga motif sa science fiction at utopia. Ang mental telepathy ang nagpapahayag ng pagnanasa sa utopia, ang magbalik mula watak-watak na lipunang kapitalista sa isang komunidad na may pakikipagkapwa (300). Ang figura ng siyentipiko ay alegorya ng utopia para sa paggawang hindi alienated (341). Ganito rin ang binibida sa post-apocalypse na lunan ng mga gawa ni Philip K. Dick at ang pagbibigay-diin nito sa husay ng handicraft (347).

Ang lahat na ito'y kontra sa namamayaning kultura, na siya namang nakasandig sa kasalukuyang moda ng produksyon. Nagmuni-muni si Jameson, para bang walang alternatibo sa kapitalismo (xii). Pero, iyon na nga, sa loob ng kapitalismo nagmumula ang kritisismo rito. Ito ang hiling ng utopia.

Nakikita rin ni Jameson ang utopia bilang metodo. Para ito bagang paglalantad na maka-Freud. Pero imbes na “ang patalastas na ito ay tungkol talaga sa pagnanasa sa asawa nang may asawa,” ay “ang patalastas na ito ay tungkol talaga sa pagnanasa natin sa lipunang walang nagugutom” (8-9).

Ito ang utopia bilang metodo ni Jameson. Sa kanyang Valences of the Dialectic, ipinaliwanag niya ang utopia bilang iyong nagpapalantad ng limitasyon ng imahinasyon tungkol sa kinabukasan (Jameson 2009, 413). Ang imahinasyon din ang gagamitin para sumuri:

“Kung gayon, ang kaloobang utopia’y nangangailangan ng paraan ng interpretasyon: para sa imbestigasyon at pagbabasa ng mga clue at bakas ng Utopia sa lupain ng tunay; pagteorisa at pag-interpretar sa mga di-malay na pagnanasang maka-Utopia sa maliit man o malaking realidad, na maaaring hindi naman maka-Utopia mismo. Ang pundasyon dito, kung gayo’y na kahit ang pinakanakakalasang bagay at pangyayari’y maaaring imbakan at taguan ng iba’t ibang uri ng hindi inaasahang pangangarap na

maka-Utopia; lagi ko ngang ginagamit ang halimbawang mapagkumbabang aspirin bilang di-malay na tagapagdala ng pinakamayabang na pagnanasa para sa imortalidad at pagbabanyuhay ng katawan”

[“The utopian impulse therefore calls for a hermeneutic: for the detective work of a decipherment and a reading of Utopian clues and traces in the landscape of the real; a theorization and interpretation of unconscious Utopia investments in realities large and small, which may in themselves be far from Utopian in their actuality. There premise here is then that the most noxious phenomena can serve as the repository and hiding place for all kinds of unsuspected wish-fulfillments and Utopian gratifications; indeed, I have often used the example of the humble aspirin as the unwitting bearer of the most extravagant longings for immortality and for the transfiguration of the body”] (415-416; tingnan din ang 423).

Ang siste, itong pag-iisip ng utopia ay halimbawa lang din ng diyalektikal na pag-iisip, kung kaya’t para ito maintindihan nang buo, kailangan natin nang tumungo sa diskusyon ng diyalektika.

Diyalektika

Isa sa mga inuusig ni Jameson ay ang binaryang pag-iisip, at ang relasyon nito sa etika (Jameson 2005, 58, 145). Komplikadong usapin ito. Para kay Jameson, ang mga paghuhusgang “masama” at “mabuti” sa etika ay bersyon lamang ng dikotomiyang ako/sarili at iba. Ang binaryang etika ay walang makaagham na basehan at isa pa ay mistipikasyon ng tunggalian ng uri. Tinawag ni Jameson ang burgis na moralidad bilang damdaming sa sobrang mura’y pwedeng ipabahagi sa lahat (250). Ito rin ang problema ng liberalismo (359). Isinasantabi ng binaryang pag-iisip tungkol sa masama at mabuti ang usapin ng labanan ng uri. Ayon ulit kay Jameson sa kanyang *Valences of the Dialectic*: “The dialectic is an injunction to think the negative and the positive together at one and the same time, in the unity of a single thought, there where moralizing wants to have the luxury of condemning this evil without particularly imagining anything else in its place” (Jameson 2009, 421).

Nabanggit na nga sa itaas ang pagiging mahirap ng representasyon ng radikal na Iba, ito'y motif sa science fiction (Jameson 2005, 111, 113, 124, 128). Narito rin ang hamon, ang mag-isip ng bagong paraan para isipin ang bago. Halimbawa ni Jameson ang pag-imbento ng bagong kulay, na magbubukas ng daan tungo sa pag-imbento ng bagong mundo (120). Alinsunod sa iskolar na si Robert Elliott, tinitingnan ni Jameson bilang marka ng kahusayan ng isang utopia ang paglalarawan nito sa isang bagong anyong sining na sa lipunang iyon lang matatagpuan (124, 183, 406).

Isa pang halimbawa ng binaryang pag-iisip na dapat baklasin ay ang indibwalismo versus kolektibismo. Binanggit ni Jameson ang masamang reputasyon ng utopia (xi), at isang temang kontra-utopia ay ang pagkawala ng indibidwalidad (7). Pero ang indibidwalismong ito'y hindi lang ang maaaring maging anyo ng indibidwal. Lampas sa indibidwal-ayon-sa-kapitalismo, sinusuri ni Jameson ang posibilidad ng iba't ibang kolektibo, kasama na rito ang nasyonalismo (226). Halimbawa rin dito ang hindi sentralisadong grupo na pinagmuni-munihan ng pilosopong si Jean Paul Sartre (243-244).

Pinansin ni Jameson na hindi lang tungkol sa katarungang panlipunan ang mga nagsusulat ng utopia; matatawag din silang mga weirdo na kakaiba ang interes (43). Pinuna ni Jameson na mistulang hobby ng mga intelektwal ang paggawa ng utopia (35). Maaari kayang may interes ng uri na hindi namamalang namamayani dito? Isa sa mga laro ng mga nag-iisip tungkol sa utopia ay ang pagsulat ng konstitusyon, halimbawa, si Jean-Jacques Rousseau (16). Sa unang tingin, mabuting bagay ang konstitusyon. Pero, maituturing din itong dokumento na ang silbi ay pigilan ang, o igarantiyang hindi magkaroon ng, rebolusyon. Ngunit! Sa diyalektikal na pagbasa ni Jameson, iba ang silbi ng konstitusyon sa utopia ni More: ang pigilan ang pribadong pag-aari, na itinuturing ni More na sanhi ng maraming kakulangan sa kanyang lipunan (36).

Isa pang intelektwal na inspirasyon ni Jameson ay ang ama ng sikoanalisis na si Sigmund Freud. Diniskas ni Jameson ang sanaysay ni Freud na "Creative Writers and Daydreaming." Para daw kay Freud, may dalawang uri ng fantasya. Iyong pribado, at iyong na-censor na bersyon, na hayag at pampubliko (46). Ang aestetiko sa sining ang "lagay" ng manunulat sa publiko para maging katanggap-tanggap

ang kanyang pribadong fantasya (47). Ginalugad din ni Jameson ang pagkakaiba ng Imahinasyon at Fancy, dikotomiyang unang ginamit ng romantikong makatang si Samuel Taylor Coleridge (44, 54, 56).

Ngunit, para kay Jameson, hindi lang simpleng wish fulfillment ang utopia. Sa katunayan may kaakibat itong takot o anxiety. Bagaman mawawala nga ang mga kinasusuklamang katangian ng lipunan, mawawala rin ang kilala na, kasama ang kilala nang positibo (palitan man ito ng bagong pakilalang positibo) (97). Ito rin ay halimbawa ng diyalektika. Ang isang bagay (konstitusyong naggagarantiya ng kalayaan, utopia-bilang-pagtupad-ng-pangarap) ay papunta sa kabaliktaran nito (konstitusyong nagpipigil sa rebolusyon, utopia-bilang-sanhi-ng-takot).

Katulad diyalektikal na pag-iisip, kinakain ng utopia ang opisasyon, ang mga debate (142). Modelo ng diyalektikal na pag-iisip, para kay Jameson, ang pilosopong si Theodor Adorno (172). Obserbasyon naman ni Jameson, madalas ang mga disaster at post-apocalyptic na pangyayari ay palusot lamang para maglarawan ng kaayusan na utopia (381). Dito kasi nakikita ang pagkakaisa ng mga tao, ang pagtutulungan imbes na pagpokus sa tubo. Kritikal (kung gayon ay maka-Utopia) ang mga kwentong post-apocalyptic, dahil post-capitalist ang mga lipunang inilalarawan nila.

Kawing-kawing ang relasyon ng utopia sa panahon. Sa isang banda, ibinibida nito ang kagandahan ng pang-araw-araw na buhay sa utopia, walang pagkukwento tungkol sa dakilang rebolusyon o pagsabog na siyang nagdulot ng utopia sa kasalukuyan ng salaysay (188, 213). Sa ibang banda, nariyan ang usapin ng kinabukasan. May mga ideolohiyang nais kolonisahin ang kinabukasan, nagtatangkang paamuhin ito, gawing hindi nakakatakot dahil sumusunod sa mga batas ng kapitalismo (228). Samantala, ang paglalarawan sa science fiction at utopia ng lipunan sa kinabukasan na may kasaysayan ay nagpapaalala sa ating nabubuhay sa kasalukuyan na ang kasalukuyan nga ay may nakaraan, at hindi lang nakaraan kundi kasaysayan (255, 286, 288-289). Ang narito at mayroon ay hindi noon narito, at maaaring mayroong ibang narito bukas. Samantala, sa kapitalismo, binubura ang kasaysayan, na para bang iisang tambak lang ang nakaraan (285). Iba ang pakikitungo sa panahon na hinihingi ng kapitalismo (284). Bagaman malayo ang

kinabukasan, ang kasalukuyan ang hindi natin maintindihan (288).

Isa sa mga kahina-hinalang elemento ng kasalukuyan, ang pamilya, ay nakapagtataakang nasa ilang utopia pa rin (206-207). Sa kanyang eksplikasyon ng pag-aaral ng sosyolohistang si Pierre Bourdieu ng photography, ipinaliwanag ni Jameson kung paano ang mga amateur photographer, sa kanilang paghahangad na maituring na “tunay” na sining, bukod sa pag-angkop ng mga kategorya at standard ng pagpipinta, hindi isinasama ang mga picture ng pamilya sa itinuturing nilang “seryosong” photography (207-208). Ipagpalagay nating tamaito, anong aba ang problema sa pamilya? lugnay natin ang usapan sa mga feministang utopia, kung saan ang papel ng babae (halimbawa, sa kusina), ay hindi na ang “normal” (209).

Dahil sa kabiguan na ilarawan ang utopia, nagpapalit na ang kahulugan nito. Mula paglalarawan ng perpekto o kumpletong mundo, ang utopia na ay ang pagtatangka ng paglalarawan (217). Ito ang diyalektikal na estratehiya ni Jameson. Ang utopia mula pagiging noun ay naging verb, mula bagay ay naging aksyon. Isa pa, ang pagkabigo ng isang manunulat ng science fiction na maglarawan ng radikal na iba, ng hindi nakabase sa kung ano ang mayroon, ay tagumpay din, dahil ibinabalik nito ang mambabasa sa kung ano ang mayroon, sa kasalukuyan na kailangan niyang harapin (256). Ang pagkabigong isipin ang utopia ang utopia na mismo (293-294). Bilang pagtatapos sa seksyon na ito, hayaan akong sumipi mula sa isa sa mga pinakamabangis na pagpapaliwanag ni Jameson ng diyalektika, na muli ay mula sa kanyang *Valences of the Dialectic*:

Magsisimula ka sa Identidad, sabi ni Hegel, para lang matuklasang lagi itong binibigyang-kahulugan sa pamamagitan ng Pagkakaiba nito sa ibang bagay; pupunta ka sa Pagkakaiba para malamang lahat ng ideya tungkol dito’y tungkol sa “identidad” ng mga partikular na kategorya. Habang pinapanood mong maging Pagkakaiba ang Identidad at Identidad ang Pagkakaiba, masisimulang mong maintindihan na ang dalawa’y iisang Oposisyon, matutunan mong isipin silang lagi nang magkasama. Pero pagkatapos mong matutunan iyon, matutuklasan mong hindi sila magkatunggali, na sa totoo’y iisa lang talaga sila. Sa puntong ito nalapitan mo na ang Identidad ng identidad at di-identidad

[You begin with Identity, he [Hegel] says, only to find that is always defined in terms of its Difference with something else; you turn to Difference and find out that any thoughts about that involve thought about the “identity” of this particular category. As you begin to watch Identity turn into Difference and Difference back into Identity, then you begin to grasp both as an inseparable Opposition, to learn that they must always be thought together. But after learning that you find out that they are not in opposition, you find rather, that in some other sense, they are one and the same as each other. At that point you have approached the Identity of identity and non-identity....] (Jameson 2009, 454-455)

Semiotika

Kung ang diyalektika ay pelikula, ito iyong uri ng pelikula na mayroong twist. Dahil na rin ehersisyo ang papel na ito sa diyalektikal na pag-iisp, minabuti kong lagyan ito ng twist. Hindi lang dalawa ang lapit ni Jameson, kundi tatlo. Ang semiotika ang maituturing na nagpapaisa sa formalismo at diyalektika bilang mga metodo. Paborito ni Jameson ang semiotika, lalo na sa Archeologies of the Future. Makailang ulit niyang ginamit ang parisukat ni Greimas para i-explicate ang teksto ng utopia (Jameson 2005, 29-30, 37, 130-131, 178, 181, 354, 356, 373, 379, 382). Bukod sa Archeologies, ginamit din ni Jameson ang parisukat sa kanyang Postmodernism (Jameson 1991, 10) at The Political Unconscious (Jameson 2002, 154). Hindi rin naman banyaga ang metodong ito sa kritisismong Filipino. Ginamit ito ni Ramon Guillermo sa pagsusuri ng Ang Bagong Cristo ni Aurelio Tolentino (Guillermo 2015, 22).

Kinakailangan ng lapit na ito, ang semiotika at lalo na ang semiotikang parisukat, nang masinsinang paliwanag. Sa panimula, maaaring bigyang-diin ang kaibahan nito sa moralistikong pagpapaliwanag, at pati na rin sa tinatawag ni Jameson na “tematisasyon,” na siyang pag-ukit sa teksto ng sigurado at hindi nagbabagong kahulugan (Jameson 2005, 180). Gamitin nating halimbawa ang init at lamig sa pagkain: kung saan ang I ay init at L ang lamig, at ang + at - ay tumatayo sa oo at hindi. Kung gayon, ang +I/-L ay sopas, ang -I/+L ay ice cream, ang -I/-L ay maligamgam na tubig, at ang +I/+L ay hot fudge sundae. Bagaman medyo katawa-tawa

ang halimbawang ito, nagbibigay na ng sapat na ideya sa mambabasa kung paano gumagana ang semiotikang parisukat. Ang punto rito’y hindi nagmamatigas ang semiotika bilang lapit, ito’y fleksible at malikhaing uri ng kritisismo na pinapasabog ang kahulugan imbes na kinukulong ito. Bagkus, nakakagawa ito ng tulay sa pagitan ng iba’t ibang uri ng interes at layunin.

Alinsunod sa dalawang pangunahing katangiang binigyang-diin ni Aguirre kung gayon, maaari tayong mag-eksperimento gamit ang sumusunod na skemata; kung ang K = kasaysayan at A = agham, at ang + at - ay tumatayo para sa pagbibigay-diin o hindi sa aspektong ito, magkakaroon ng sumusunod na semiotikong parisukat: +K/+A, +K/-A, -K/+A, -K/-A, kung saan ang +K/+A ay future fiction, +K/-A ay historikal na piksyon, -K/+A ay science fiction, at -K/-A ay, kabigla-bigla man sa unang tingin, fantasya (tingnan ang Larawan Bilang 1 sa pahina 17). Bagaman may hibo ng ebalwasyon sa pagsasakategoryang ganito, wala ritong paghuhusga at pag-aatake. Ang kritisismo ay hindi lugar para sa moralistang terorismo, kundi pagpapaliwanag. Layunin ng ganitong pagsasaayos ang gawing sentral ang agham at ang pakikitungo ng panitikan sa agham sa kritisismo ng panitikan, gamit ang lente ng kasaysayan.

Kung isasakategorya natin ang mga maikling kuwento sa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, lalabas na ang mga sumusunod na gawa ay matatawag na fantasya: “The Secret Origins of Spin-man” ni Andrew Drilon, “The Singer’s Man” ni Rebecca Arcega, “The Ascension of Our Lady Boy” ni Mia Tijam, “Feasting” ni Joshua So, “Pedro Diyego’s Homecoming” ni Apol Lejano-Massebieau, “Six from Downtown” ni Dean Alfar, “Revenge of the Tiktaks” ni Noel Tio, “The Maiden’s Song” ni Kate Osias, “Sink” ni Isabel Yap, “Frozen Delight” ni Margueritte de Leon, “The Flicker” ni Ian Casocot, “Bearing Fruit” ni Nikki Alfar, “Sidhi” ni Yvette Tan, “Mang Marcing and the Four Horsemen of the Apocalypse” ni Vincent Simbulan, “A League of Champions” ni Ronald Cruz, “All We Need is Five Meals a Day” ni Jose Bueno, at “Just Man” ni Rica Bolipata-Santos. Dalawang talaga bago tayo magpatuloy sa tatlo pang kategorya. Una, hindi diregatori ang paggamit ng “fantasya” (“pinagpapantasyahan mo na naman si Ramon Guillermo!” o “fantasya lang ang universal basic income!”), at pangalawa, walang manunulat sa listahang ito, at sa buong libro mismo, ang magrereklamo kung malagay

ang kanyang kwento sa kategoryang ito, o siya bilang manunulat na fantasista. Babalikan natin ang puntong ito sa diskusyon sa ibaba.

Narito naman ang mga kwentong napapasailalim sa kategoryang science fiction: “Parallel” ni Eliza Victoria, “A Retrospective on Diseases for Sale” ni Charles Tan, “Dino’s Awesome Adventure” ni Carljoe Javier, “The Sparrows of Climaco Avenue” ni Kenneth Yu, at “Hopscotch” ni Anne Lagamayo.

Ang makakategorya naman bilang historical fiction ay tanging ang “The Sign of the Cross” ni Russell Geronimo lamang. Pero hindi ibig sabihin nito’y isinasantabi ng mga manunulat sa Best ang kasaysayan, dahil maituturing namang future fiction ang mga sumusunod: “An Introduction to the Luminescent” ni Pocholo Goitia, “Carbon” ni Paolo Chikiamco, “Reclamation” ni Angelo Lacuesta, “Sky Gypsies” ni Timothy Dimacali, “Keeping Time” ni FH Batacan, at “The Death and Rebirth of Nathaniel Alan Sempio” ni Alexander Osias.

Hindi kataka-taka na fantasya ang nagdodomina sa koleksyon. Sa unang pangungusap pa lamang ng paunang salita ng ko-editor na si Dean Alfar, idineklara niyang “the literature of the fantastic existed in these islands, long before the term ‘speculative fiction’ was used,” idiniin pa niyang maunlad na ang mga kwentong fantasya sa Mindanao sa parehong talata (Alfar 2013, xi). Pero hindi ibig sabihin nito’y naiwasan na ng mga fantasista ang kasaysayan. Malay man o hinding subukang iwasan ang kasaysayan, lagi itong nag-iwan ng tatak sa likhang-sining. Sa kanyang pagpapaliwanag sa speculative fiction bilang nakapatong sa tanong na “what if?” ito ang mga inilistang tanong ni Alfar para sa science fiction: “If OFWs existed in the future, what would their jobs be? What if aliens came to the Philippines--what would the first contact be like?” Ang lupit namang kinabukasan kung kailan kailangan pa ring umalis ng mga Filipino sa kanilang bayan para lang makapagtrabaho! At naganap na nga ang first contact natin sa mga alien, nagdulot ito ng tatlong daang taon sa ilalim ng kolonyalismong Espanyol. May sumunod pa ngang ibang alien e, at hanggang ngayo’y dinodomina nila ang ating ekonomiya at kultura.

Gayundin, bagaman dominante ang mga kwentong fantasya sa koleksyon, hindi ibig sabihin nito'y hindi sila namarkahan ng kasaysayan. Tingnan na lamang natin ang pyesa ni Drilon, ang ubod nang husay na "The Secret Origins of Spin-man." Tungkol ang kwento sa isang batang may kapatid, na nakaaway ang kapatid, at pagkagising ay natagpuang wala na ang kanyang kapatid. Hindi lang nawala, kunwari nakidnap o namatay, kundi hindi man lang ito umiral, hindi man lang ito ipinanganak. Sa pangkalahatang tingin, para nga namang wala itong sinasabi tungkol sa lipunan. Pero sa mabusising pagbabasa, lumalabas ang mga katotohanan sa "Origins." Produkto ang magkapatid ng lipunang Filipino. Pareho silang hindi magkandugaga sa pagkonsumo ng mga imported na produkto, ang paborito nilang mga komiks. Pinapangarap nila ang mga bagong lathala, pero kailangan nilang magtyaga sa itinambak na basura sa mga bargain bin (Drilon 2013, 2). Ang pagkahumaling na ito para sa kulturang banyaga'y intergenerational. Nang tanungin nila sa kanilang lola kung sino ang mga hinahangaan nito, puro banyagang artista ang nailista ng pobre: "My heroes were movie stars, ballet dancers, and singers--Judy Garland, Irina Baronova, and Frank Sinatra. Those three were my favorites" (5). Ang kondisyong ito ng pagiging alipin pati ang imahinasyon at espiritu ang dahilan kung bakit kahit ang mga pangarap ng bida. Balak niyang iligtas ang kanyang kapatid mula sa hindi pag-iral, pero magagawa lang niya ito sa ibang bansa: "As soon as I finish college, I'll send off applications to the major comic book companies. I'll get a job in the States, and when I've saved up enough money, I'll look up Echo Comics and buy the rights to *Spin-man*" (2013, 14, akin ang diin). Na walang dominanteng publisher ng komiks sa Pilipinas ay marka ng kultural na pagkalugmok natin. Hindi man lang naisip ng bida, na sa katapusan ng kwento'y binata na, na sa Pilipinas siya maaaring magpakayaman, at mula rito niya mabibili ang copyright para sa komiks na naging mandurukot at bilangguan ng kanyang kapatid.

Pinapatunayan ng koleksyon na hindi totoong sabihing walang science fiction sa Pilipinas. Kung para kay Jameson ay subset ng utopia ang science fiction, maaari nating sabihing ang future fiction ay subset ng science fiction. Ang future fiction ay iyong uri ng science fiction na hinaharap ang usapin ng kasaysayan. Tandaan ang "what if?" ni Alfar sa itaas. Mayroon pa bang OFW sa kinabukasan? Patuloy pa rin ang

ekonomikong dominasyon sa Pilipinas, e sa larangan ng kultura? Para sa isang antolohiyang nakasulat sa Ingles, masayang mapapansin ng mambabasa na sumusundot pa rin ang mga pangungusap (at hindi lang mga salita) sa Filipino sa diyalogo ng ibang maikling kwento rito. Ito ang kaso sa future fiction na “An Introduction to the Luminescent” (Goitia 2013, 22) at “The Death and Rebirth of Nathaniel Alan Sempio” (Osias 2013, 272), pati na rin sa fantasyang “The Ascension of Lady Boy” (Tijam 2013, 75). Mas mainam sana kung sa kinabukasan, Ingles na ang sumusundot at Filipino ang nagdodomina, pero kahit papaano makakaramdam sa kwento nina Osias at Goitia na mahalagang irepresenta na hindi pa rin natatabunan nang todo-todo ang wikang Filipino. Kung hindi man ito wika ng kapangyarihan, wika pa rin ito ng paghihimagsik. Sa mga linyang throw-away na nagsisilbing bahagi ng world-building sumusulyap ang mga pagnanasang maka-utopia sa mga kwento. Sa “Carbon,” halimbawa, matutuklasan nating mayroon nang diborsyo sa kinabukasan, ang kaso’y meron pa ring Catholic Bishops’ Conference (Chikiamco 2013, 59, 69). At mas malala pa sa paglalarawan niya ng pasistang gobyerno ang swabeng paglalahad ni Goitia sa bangungunot na mayroon pa ring McDonalds sa taong 2056.

Hindi na kailangang sabihing ang mga gawang pampanitika’y hindi inosenteng entertainment lamang kundi bahagi ng pakikipagtunggali laban o para sa mga nang-aapi. Sa kwentong “Brigada,” halimbawa, sasabihin ng isang pangunahing tauhan na ““More than a hundred years of history, all gone in the Flood. Including a room that General Douglas MacArthur loved so much, it was one his priorities in liberating the city of Manila,” the captain murmured”” (Nacino 2013, 210). Nakalimutan ata ng kapitan na binomba nang binomba ni MacArthur ang Manila dahil ayaw niyang isugal ang buhay ng mga sundalong Amerikano, na siguradong itutumba ng mga Hapong hindi basta-basta susuko. Winasak ang Manila ng kunwaring liberator nito. Ang mga pagsisinungaling sa lebel ng kultura’y mas malala pa sa kahit anong baha sa pagbubura ng kasaysayan.

Sa bahaging ito nais kong balikan ang mga metodong diniskas sa itaas at magbigay ng ilang tala sa kapangyarihan ng mga ito sa pagapapaliwanag ng mga kultural na teksto. Sa unang tingin, tila magkatunggali ang formalismo at diyalektika. Pero hindi nga naman,

dahil ang tunay na pag-aaral sa anyo ay ang patulak sa lohika ng anyo sa sukduhan nito, na siya nating tinatawag na kasaysayan. Gayundin, ang paggalaw ng diyalektika ay hindi sa larangan ng isip, kundi sa materyal. Dinadala rin tayo nito pabalik sa kasaysayan. At pinapatunayan ng kaso ng mga fantasya at future fiction na Best Philippine Speculative Fiction na kahit ang mga kwento tungkol sa nilalang na hindi naman umiiral at kinabukasang hindi pa dumarating ay tungkol talaga sa kasaysayan.

Ano ngayon ang masasabi natin tungkol sa semiotikang parisukat? Isang itong makina na lumilikha ng kahulugan. Para itong lock, at ang mga likhang panitikan ang caja de hierro. Sa bawat pagpihit sa dial, iba't ibang kahulugan, iba't ibang yaman ang bumubulwak palabas. Isinasabay ng kritiko ang mga pormal na katangian ng teksto upang maisakatawan ng kritisismo ang diyalektika ng anyo.

Mga Sanggunian

Alfar, Dean. "Preface." Nasa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean Alfar at Nikki Alfar, xi-xiv. Quezon City: University of the Philippines Press. 2013.

Aguirre, Alwin. "Mula ST Hanggang Histori: Ang Diskurso ng Kinabukasan sa mga Nagwaging Future Fiction (Filipino at Ingles) sa Palanca mula 2000-2005." *Daluyan: Journal ng Wikang Filipino*. 2009

Chikiamco, Paolo. "Carbon." Nasa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean Alfar at Nikki Alfar. Quezon City: University of the Philippines Press. 2013.

Drilon, Andrew. "The Secret Origin of Spin-man." Nasa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean Alfar at Nikki Alfar, 1-15. Quezon City: University of the Philippines Press. 2013.

Eliserio, U. "Tungkol sa Realismo sa Nobelang Filipino." *Daluyan: Journal ng Wikang Filipino*. 2015.

Guillermo, Ramon. 2013. *Ang Makina ni Mang Turing*. Quezon City: University of the Philippines Pres.

Guillermo, Ramon. "Ang Dalawang Piging ng Kapitalistang Modernidad." Nasa *Pantayong Pananaw: Pagyabong ng Talastasan*, inedit nina Atoy Navarro at Vicente Villan, 183-226. Quezon City: Bahay-Saliksikan ng Kasaysayan/Bagong Kasaysayan, Inc. 2015.

Jameson, Fredric. *Postmodernism, or, the Cultural Logic of Late Capitalism*. London: Verso. 1991.

Jameson, Fredric. *The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act*. London: Routledge. 2002.

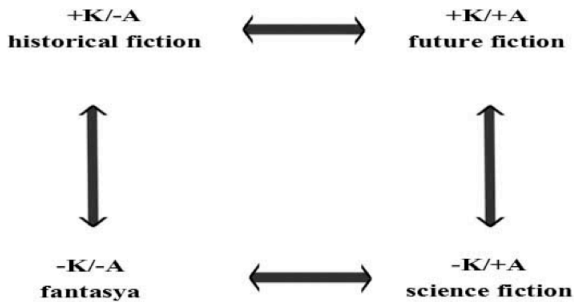
Jameson, Fredric. *Archeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions*. London: Verso. 2005.

Jameson, Fredric. *Valences of the Dialectic*. London: Verso. 2009.

Goitia, Pocholo. "An Introduction to the Luminescent." Nasa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean Alfar at Nikki Alfar, 16-31. Quezon City: University of the Philippines Press. 2013.

Nacino, Joseph. "Brigada." Nasa *The Best Philippine Speculative Fiction 2005-2010*, inedit nina Dean Alfar at Nikki Alfar, 209-224. Quezon City: University of the Philippines Press. 2013.

Larawan Bilang 1

Tala: Interesanteng kaso ang steampunk, na historikal ang lunan pero may pokus sa agham at teknolohikal na pag-unlad (puro gadget at gizmo sa genreng ito). Sa unang tingin, maaaring sabihing science fiction lang din ang steampunk, dahil wala naman itong masidhing interes sa kasaysayan. Tulad lang din ng mga historical romance, palamuti lang ang nakaraan sa genreng steampunk. Maituturing na pampakyut lang pag naengkwentro ng mga tauhan ang mga hari at reyna at “historikal” na pigura. Pero hindi rin naman maaaring maging padalos-dalos sa steampunk. Halimbawa ng mahusay na gawa sa genreng ito ang Makina ni Mang Turing ni Ramon Guillermo (2013), na 1800s sa Alemanya ang lunan at may misteryosong gadget na naglalaro ng sungka (ang makina ng pamagat). Babad na babad ang nobela ni Guillermo sa kasaysayan, at ginagalugad ng Makina hindi lang ang sitwasyon ng kolonyalismo kundi ang posibilidad ng kosmopolitan ng globalisasyon, kung saan naghaharap-harap ang iba’t ibang lahi nang magkakapantay-pantay (ang tatlong pangunahin niyang tauhan ay isang Hapon, isang Aleman, at sa isang Filipino), imbes na mananakop-sinasakop (para sa ibang tala, tingnan ang Eliserio 2015, 108-111). Umuukopa ng liminal na posisyon ang steampunk sa pagitan ng science fiction at future fiction, dahil sa masalimuot na relasyon nito sa kasaysayan. Hindi naman ito balakid sa pagiging epektibo ng parisukat na dahil pinapaitlog pa nga nito ng bagong katagorya ang analisis (i.e. ginagawang mas produktibo). Sa huli, hindi rin naman magkaiba ang pagtrato sa kasaysayan ang steampunk at science fiction at steampunk. Samantalang nagbibigay ng alternatibong kasalukuyan ang science fiction, nagbibigay ng alternatibong nakaraan ang steampunk. Subgenre lang kung gayon ang steampunk ng science fiction.